

והחזיר לחוקר. עשרה חודשים לאחר האירוע פנה החוקר פעם נוספת אל המוקד, כדי לסייע בידו למצוא את צוות האמבולנס שהסיע את ת"ח מבית החולים בגנין ואת מסמכי המונית בה נהג המנוח עת נורה. המוקד הצליח לאסוף את הפרטים, לגבות תצהירים מהעדים ולהעבירם למשטרה הצבאית. אולם בנובמבר 2003 התברר, תוך כדי בירורים טלפוניים שערך המוקד עם היחידה החוקרת, כי החוקר האחראי עזב ואת מקומו תפס אחר. המוקד יצר קשר עם החוקר החדש, שטען כי לא הצליח לאתר את המסמכים הקשורים בחקירה וביקש מהמוקד לשלחם בשנית. (תיק 25065)

במכתבו לדייק בזמן ההגעה. ביום הפגישה שררה מתיחות רבה בגינין וכוחות צבא גדולים סיירו במקום. העדים אומנם יצאו מביתם לפגוש את החוקר, אולם מחסום פתע של הצבא עצר אותם והם חזרו על עקבותיהם, מחשש שייפגעו או ייעצרו. רק אחרי מגעים אינטנסיביים בין המוקד לבין הצבא, הצליח בנו של ת"ח להגיע למפקדת התיאום והקישור ולמסור את עדותו שם. כדי לגבות את העדויות הנוספות, העביר החוקר את שאלותיו העיקריות למוקד, אשר תרגמן לערבית ושלחן לעורך דין בגנין. עורך הדין גבה את העדויות על פי שאלות החוקר והעבירן למוקד, אשר תרגמן לעברית

התיקון לחוק הפיזיים

משך ההתיישנות על הגשת תביעה אזרחית אינו חל רק מיום האירוע בגינו מוגשת התביעה. החקיקה החדשה הוחלה גם בדיעבד, כלומר, ההתיישנות תוחל לפי המוקדם: אם שבע שנים אחרי האירוע או שנתיים מיום החלת החוק (יולי 2004). על ידי קיצור תקופת ההתיישנות אזרחים שנפגעו כתוצאה מפעילות כוחות הביטחון נפגעים שוב - שכן באין תמריץ, אין לגורמי החקירה סיבה לזרז את פעולתם. מחד, המתלוננים תלויים לחלוטין בחקירה של הרשויות המוסמכות בעניינם, באין להם כל דרך לדעת אודות היחידה שפעלה באזור, החיילים הפוגעים וכדומה, ומאידך עניינם יתיישן תוך שנתיים.

המוקד נערך להתמודד עם שינויים אלו: ראשית פעל כנגד התקנות העוסקות בהודעה שעל הנפגע לשלוח למשרד הביטחון תוך 60 יום מיום האירוע - במכתב משותף למוקד ולאגודה לזכויות האזרח ליושב ראש ועדת חוקה חוק ומשפט בכנסת, נכתב כי לחקיקה החדשה "אין אח ורע בחקיקה הישראלית",

החקיקה החדשה בעניין פיזיים בשטחים,²⁹ שנכנסה לתוקף באוגוסט 2002, משפיעה על נגישות הנפגעים למערכת המשפט, לביורר יסודי בעניינם. חקיקה חדשה זו מגבילה את הנפגע על ידי שינוי ההליכים המינהליים וצמצום משמעותי בלוחות הזמנים להגשת תביעה. החקיקה משנה גם את ההגדרה, ומכאן את המעמד המשפטי של פעילות כוחות הביטחון בשטחים - משיטור לפעולות מלחמתיות - שככאלה הן חסינות לחלוטין מפני תביעות נזיקין.

החקיקה החדשה - חוק האינתיפאדה בפי התקשורת - מחייבת את הנפגעים ואת המייצגים אותם להודיע למשרד הביטחון על האירוע תוך שישים יום מיום הפגיעה, בטופס מיוחד. לכאורה, באמצעות הודעה זו אמור משרד הביטחון להתחיל בחקירה באופן מיידי, אולם לא כך הוא. החקיקה החדשה קובעת עוד כי תקופת ההתיישנות על תביעות פיזיים כנגד כוחות הביטחון לגבי אירועים שקרו בשטחים הכבושים, תקוצר משבע שנים לשנתיים. קיצור

וכי "אין שום מקרה אחר בו נמנע מתובע להתדיין עם מי שגרם לו נזק אם לא נתן הודעה מראש על כך". יושב ראש הוועדה התבקש, בין השאר, לקבוע בתקנות כי טופס ההודעה למשרד הביטחון יתורגם לערבית ויופץ בתחנות המשטרה, במפקדות התיאום והקישור, בעירויות ובמקומות נגישים אחרים. שנית, פעל המוקד ליידע את הנפגעים מהחוק ואת הגופים הפועלים להגנתם: בפגישה שיום המוקד ברמאללה, באפריל 2003, עם הארגונים הפלסטיניים אל-חאק, א-דאמיר, הארגון הבינלאומי להגנת הילד והמרכז הפלסטיני לזכויות אדם, עידכנו אנשי המוקד את המשתתפים באשר לכל פרטי החוק. המוקד גם פירסם את כל פרטי החוק החדש באמצעות מודעות בעיתונות הפלסטינית.

במקביל נערך המוקד לשינוי בדפוסי עבודתו, כנגד מהחוק, ושולח עתה, מיד עם פתיחתו של תיק חדש, הודעה למשרד הביטחון לגבי הנוק. כמו כן בא המוקד בדברים עם עורכי דין שמומחיתם בתחום הנוזיקין, כדי להגיש

סגירת תיק

המוקד מלווה את הפונה מרגע שנפתח תיק בעניינו דרך טיפול הרשויות והחקירה ועד הגשת ההמלצות וכתבי האישום הפליליים, אם אכן מוגשים כאלה. במקרים מסוימים בוחר המוקד, אחרי החקירה המוסמכת בנושא ואחרי גילוי מסקנותיה, להגיש תובענה אזרחית כנגד האשמים. בשנת 2003 ניהל המוקד 42 תיקי נזיקין בבתי המשפט.

באפריל 1999 הועברו שלושה קטינים בני 16 לבית המעצר שבחטיבת עציון. העצירים הוסעו במשאית, מלווים בשלושה שוטרי מג"ב. עיתון "הארץ"

תביעות בהקדם ב-162 תיקי האלימות שמועד ההתיישנות בהם יחול בסוף יולי 2004. השלכות החוק אינן ברורות עדיין. משרד הביטחון טרם דחה תביעה על בסיס הנהלים החדשים. גם השינוי בהגדרת המעמד המשפטי של פעולות המדינה בשטחים - משיטור לפעולה מלחמתית, שינוי המעניק למדינה חסינות מפני תביעות נזיקין בשטחים - טרם עמד במבחן ממשי בבתי המשפט.

חקיקת הפיצויים החדשה יוצרת מציאות נורמטיבית וערכית חדשה - הכיסוי החוקי המוענק לפעילות כוחות הביטחון, הן זה הנובע מהדרישות המינהליות והן זה הבא משינוי המעמד החוקי של פעילות זו, מרוקן מתוכן את מושג האחריות המקובל במערכת הביטחון. אמנם הדין הפלילי עודנו חל על פעילותם של אנשי כוחות הביטחון, אך הוסר האיום מפני ההליכים האזרחיים. החקיקה קובעת נורמה מעוותת, לפיה המדינה אינה צריכה לשאת בתוצאות מעשיה, וממילא גם חייליה זכאים לפטור מאחריות בגין מעשיהם כנגד אזרחים פלסטיניים בשטחים.

תיאר את שנעשה במשאית כך: "במהלך הנסיעה תקף ערן נקאש, אחד המלווים את השלושה, באגרופים סטר להם ובעט בהם, בעת שידיהם של העצירים היו כבולות מאחור. הוא גם הורה לכמה מהם למצוץ את אבר מינו וכשסירבו, היכה אותם. כן אילץ אותם לשיר שיר בערבית שמילותיו מבזות את מוחמד".³⁰ המחלקה לחקירת שוטרים

²⁹ חוק הנוזיקין האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון - תביעות בשל פעולות כוחות הבטחון ביהודה והשומרון וחבל עזה) התשס"א-2001.

³⁰ משה ריינפלד, בית המשפט העליון החמיר בעונשו של שוטר מג"ב שהתעלל בפלשתינאים, הארץ, 4.7.2002.